

CSIKY GERGELY

AZ ATLASZ-CSALÁD

Regény

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

**Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u.
6/B.**

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-6907-17-2

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

Tartalom

CSIKY GERGELY	1
AZ ATLASZ-CSALÁD	1
I.	5
(Kölcsönös meglepetések.)	5
II.	32
(Képek a múltból.)	32
III.	44
(Boglár Kálmán és leánya.)	44
IV.	59
(Boglár Klára.)	59
V.	79
(Az új szomszédok.)	79
VI.	90
(A családi tanács.)	90
VII.	107
(A plébános felköszöntője.)	107
VIII.	128
(Atlasz úr baklövései.)	128
IX.	154
(Pénzügyek.)	154
X.	166

(A féreg a szívben.).....	166
XI.	179
(Góg Ferencz fölfedezése.)	179
XII.	195
(Az első évforduló.)	195
XIII.	214
(Eredmény.).....	214
XIV.	243
(Az épület inog.)	243
XV.	258
(Az épület összedől.)	258

I.

(Kölcsönös meglepetések.)

Az öreg Atlasz Samu addig törte a fejét, addig tanácskozott a feleségével, hogy micsoda meglepetést szerezzenek Sándor fioknak nevenapjára, míg végre Sándor úrfi maga szerzett nekik meglepetést, még pedig olyant, hogy majd a falnak szaladtak tőle.

Az öreg úr egy legújabb találmányú és javított szerkezetű gőzeke s egy teljesen felszerelt almásszürke négyes fogat között ingadozott; amaz a szenvedélyes gazdának szerzett volna örömet; ez hízelgett volna fényűzési hajlamának, mely, mint igazi magyar földesúrhoz illik, eddig csupán lovakban, sallangos szerszámokban, parádés kocsisokban s több ilyfélében összpontosult.

- Tudod-e Rozália, - mondá Atlasz úr feleségének, miután hosszasan kifejtette előtte a két névnapi meglepetés előnyeit, - tudod-e, hogy neked az ember semmi hasznodat sem veheti? Itt beszélek már egy óra óta a gőzekéről és az almásszürke fogatról; elmondom, mindegyikének mi lenne az ára és miben szerezne örömet Sándor fiúknak, s te itt hagysz engem állni és vaktában tapogatózni a nélkül, hogy csak egy szóval is segítenél rajtam. Hát mindent én tegyek már ebben a házban? Nemcsak a pénzt szerezzem

meg, hanem azon is én törjem a fejemet, hogy mire költsük el?

Atlasz úr igazán haragudni kezdett, s lekapta fejéről a fekete bársony sikkát, melyet a régi idők emlékéül télen-nyáron viselt, a szobában is, kalapja alatt is.

- Istenem, Istenem! - kiáltott Rozália asszonyság panaszos hangon, - hát mit mondjak, miben adjak én neked tanácsot, mikor te olyan okos ember vagy és úgy sem hallgatnál a tanácsomra, ha nem volna tetszésedre?

- De most akarom, hogy tanácsot adj. És ha jó lesz, követni is fogom. Egy hét múlva itt van Sándor napja; a keresztyén katolikusok jobban megünneplik a névnapot, mint a születésnapot; tudom az én papomtól, a főtisztelendő plébános úrtól; és mi, a szülei, nem sérthetjük meg Sándort azzal, hogy nem vesszük figyelembe vallási szokásait. Névnap ajándékot kell neki adnunk, csak az a kérdés: a gőzekét-e vagy a négyes fogatot?

- A gőzeke - mondá az öreg asszonyság elgondolkozva - hasznos a gazdaságban és mindenesetre nagy örömet fog okozni Sándornak, a ki olyan nagy gazda, hogy a régi, az igazi földesurak is hozzá járnak tanulni és bámulni...

- Mit akarsz ezzel mondani? - vágott közbe szigorúan Atlasz úr. - Talán azt, hogy Sándor nem igazi földesúr?

- Harapjam el a nyelvemet, ha azt akartam mondani! - kiáltott az öreg hölgy fölpezsdülve. - Sándor igazi földesúr, ha van igazi földesúr a világon; de nem régi - ezt nem lehet tagadni; csakhogyanál nagyobb dicsőség, ha a régiek hozzá járnak tanulni és bámulni.

- Helyes beszéd, - monda Atlasz úr és teljes kiengesztelődése jeléül ismét fejére húzta a bársony sipkát. - Tehát azt tanácslod, hogy a gőzekét vegyük meg Sándornak?

- Akarod, hogy adjak neked egy igazi okos tanácsot?

- Akarom-e? Hogyne akarnám, mikor egy óra óta kérem már azt a tanácsot?

- Én azt gondolom, hogy a gőzeke éppen olyan örömet szerezne neked, mint Sándornak, mert hasznos lenne a gazdaságban; azért hát azt tanácslom, vegyük meg a gőzekét. De a négyes fogat még nagyobb örömet okozna Sándornak, mert egyedül az övé lenne; azért vegyük meg a négyes fogatot is.

- Asszony, ez valóban okos tanács! - kiáltott bámulva Atlasz úr. - Csodálom, hogy nekem nem jutott eszembe. Meg fogjuk venni mind a kettőt! Ez lesz aztán az igazi öröm, az igazi meglepetés. Megmondom Sándornak, hogy a te eszméd volt. Ezentúl mindig tanácsot kérek tőled, ha valamit akarok tenni.

- Ilyen okos ember nem szorul az én tanácsomra - felelt az öreg asszonyság.

- Hát csakugyan okos embernek tartasz engemet? - kérde Atlasz úr büszke szerénységgel.

- Micsoda kérdés ez! Nem épen úgy tudod te, és nem épen úgy tudja az egész világ? Ha nem volnál okos ember, meg tudtál volna ennyire gazdagodni semmiből?

- Uzsora nélkül, - tevé hozzá kiegészítőleg Atlasz úr.

- Hála Istennek! Ezt senki sem mondhatja rólunk. Mikor az emberek beszélgetnek rólad és mondják: «a gazdag Atlasz Samu», mindig hozzá teszik: «pedig soha sem volt uzsorás». A másik meg azt mondja: «tisztességes úton gazdagodott meg». És senki sem vonja kétségbe, és csodálkoznak rajta. Miért csodálkoznak?

- Mert ritkaság vagyok, specialitás, - mondá Atlasz Samu büszkén. - De meg is áldott az Isten; elmondhatjuk, hogy boldogok vagyunk.

- Boldogok vagyunk gyermekeinkben, - tevé hozzá az öreg asszonyság.

- Gyermekeinkben és minden egyébben. Egyik kiegészíti a másikat. Olyanok, mint a láncszemek, ha az egyik megbomlik, már nincs láncz. Ha a gyermekeinkben örömünk volna, de elveszne a pénzünk, vagy ha a pénzünk szaporodnék, de valamelyik gyermekünknek baja esnék, akkor már nem volna boldogság, mert az egyik szem kiesnék. Érted?

- Milyen szépen ki tudod magyarázni! - kiáltott Rozália asszonyság. - Milyen jól eltaláltad a lánczot! Egészen úgy van, a mint mondom. De hála Istennek, nálunk nem szakad el a láncz, minden szeme erősen tart. Gazdaságunk virágzik, pénzünk szaporodik, üzleteink jól sikerülnek...

- Mit beszélsz üzletről? Ki csinál üzletet? - vágott közbe méltósággal Atlasz úr. A földesurak nem csinálnak üzletet. Vagy talán azt hiszed, hogy a te férjed és fiad közönséges üzletemberek, a kik egyik úrtól a másikhoz szaladgálnak és kidobadják magokat?

- Bocsáss meg, nem üzletet akartam mondani, - mentegetőzött az öreg asszonyság, - csak a régi időkre gondoltam és ráment a nyelvem.

- Igyekezzél, hogy ne menjen rá a nyelved a régi időkre... Üzlet! micsoda szó! - kiáltott megvetőleg Atlasz úr. - Ha leányunk, a grófné, meghallaná, mindjárt elájulna. Nem tudsz elegánsan beszélni? Nem csodálom, hogy vőnk, a gróf, mindig ideges lesz, ha a szalonban, a társaság előtt megszólalsz... Üzlet! Bah!

- De hát mit mondjak, ha arról... arról az izéről akarok szólni?... - kérde az öreg asszonyság, nem merve kiejteni többé a végzetes szót, melyről férje az előbb oly kicsinylő definitiót adott.

Atlasz úr egy kissé zavarba jött; lekapta fejéről bársony sipkáját, beletekintett, ismét fejére tette; de nem találta meg az elegánsabb szót, melylyel megbotránkoztatás nélkül lehetne a száműzött üzletet pótolni.

- Legokosabban teszed, ha soha sem beszélsz üzletről, - rivallt végre feleségére. - Mi közünk nekünk az üzlethez? Mondd azt: az Úristen megáldotta fáradságunkat - ez jól hangzik és a plébános úrnak is tetszeni fog.

- Így fogom mondani, - felelt alázatosan az öreg asszonyság. - Te nagyon szépen tudsz beszélni, s én szeretném, ha mindig te tanítanál engem.

- Utánozz hát engem, - viszonzá Atlasz úr, kit ismét egészen kiengesztelt nejének elismerése. - Gondolom, elég szépen tudok beszélni, de még sem olyan szépen, mint fiaim.

- Nem csoda, ők már egészen uri nevelésben részesültek, - mondá az öreg hölgy, újra éledő büszkeséggel. - De az is a te érdemed, te adtad hozzá a pénzt.

- Miért szerezne az ember pénzt, ha nem gyermekeire költené?

- Ez már megint olyan mondás, melyet arany betűkkel kellene fölírni, - mondá Rozália asszonyság könnyes szemekkel és mély meggyőződéssel. - De meg is áldott az Isten, büszkék lehetünk gyermekeinkre.

- A leányunk grófné, és férje, a gróf jószágán lakik, ősi kastélyban.

- Manó fiúnk miniszteri titkár és jobb keze a miniszternek.

- Sándor fiúnk a legjobb gazda a megyében, és úgy tud lovagolni, vadászni és virtuskodni, hogy a született urak is megcsodálják.

- Szóval száz perczentnél többet hozott a pénz, melyet gyermekeinkbe fektettünk, - fejezé be az öreg asszonyság hálás tekintettel.

- Ne emlegess száz perczentet, - mondá Atlasz úr rosszalólag, - az emberek még azt hinnék, uzsorával szereztem a pénzemet.

- Hiszen az egész világ tudja, hogy nem voltál uzsorás.

- De azért mégis szeretnék rám fogni, ha lehetne. Ha valaki közülünk meggazdagszik, nagyon óvatosnak kell lennie, mert az nagy bűn a szegény ember szemében. És azt hiszik, azzal könnyítenek a magok szegénységén, ha rosszat mondhatnak a gazdag emberről. Ne emlegess hát száz perczentet, mert ha valaki meghallaná, mindjárt azt mondaná: ahá! hajdanában nagyon hozzá szokott a száz perczenhez, hogy most is rájár a nyelve.

- Többé nem fogom emlegetni, - mondá az öreg asszonyság engedelmesen. - Meg fogod hát venni a négyes fogatot Sándor neve napjára?

- És a gőzekét is, - tévé hozzá Atlasz úr. - Miért ne szerezzon az ember örömet gyermekének, ha annyi pénze van, mint nekem?

A földesuri kastély egyik félreeső kis szobájában folyt le e nagyfontosságú tanácskozás, az udvarra néző szárnyban, abban a lakosztályban, melyet az öreg házaspár a maga külön használatára tartott fenn. A szoba bútorzata egyszerű volt, még azon időből való, mikor Atlasz Samu nem volt földesúr és nem a saját kastélyában lakott. De magával hozta ide is, jól érezte magát köztük. Ha dicsekedni akart régi ismerősei előtt, kik néha napján meglátogatták, elvezette őket a kastély kerti szárnyába, az aranyozott, kifestett termekbe, melyek fényesen és nagyúri kényelemmel voltak bútorozva - a gyermekek számára. Itt lakott Sándor, az igazi földesúr; itt volt a gróf és grófné lakosztálya, mikor pénzre volt szükségök és meglátogatták az öregeket; és itt pihente ki országos fáradalmait a miniszter jobb keze, mikor a szünidőben haza jött vadászni és uraskodni.

Az öreg asszonyság magas hátú, kipárnázott karszékben ült, nagy kendőkbe burkolva, széles főkötővel, mely alól nem látszott ki selyem parókája. Tudta, hogy ez a paróka nagy szálla gyermekeinek szemében, s kivált leánya, a grófné, csaknem görcsöket kap, ha megpillantja; de nem tudott tőle megválni s azért inkább úgy kimélte gyermekeinek érzelmeit, hogy egészen eltakarta és senkinek sem mutatta, ámbár hajdan, fiatal asszony korában, nagyon büszke volt rá.

A karszék az ablak mellett állt, honnan egyenesen az udvarra lehetett látni és figyelemmel kísérni a cselédek járását-kelését, a libatömést, a majorság etetését s más ily házi dolgokat, melyek iránt az öreg asszonyság nagy érdeklődéssel viseltetett, habár gyöngesége és köszvényes

lábai miatt már nem vehetett részt bennök személyesen, de innen az ablakból legalább felügyelhetett, hogy minden jó rendben és a régi hagyományoknak megfelelően történjék. Ennél az ablaknál ült legszívesebben, ide tolatta kerek karszékét s innen gyönyörködött a szakadatlanul felhangzó sípegésben, kotkodácsolásban, kukorékolásban és gágogásban, melynél szebb madárzenét soha életében nem ismert. Ezt a gyönyörűségét csak az multa fölül, ha gyermekei meglátogatták s beszéltek neki mulatságaikról, örömeikről, az uri világról s az uri világban játszott fényes szerepekről. Az öreg asszonyság boldog volt az ablak mellett, kényelmes karszékében, és nem volt semmi más kívánsága, mint gyermekeinek ragyogása és a majorság szaporodása.

Most is itt ült az ablak mellett, de figyelmét egészen elvonta a libatömről az a fontos kérdés, melyet férje eléje terjesztett: mivel lepjék meg Sándort neve napjára? Atlasz úr a karszék előtt állt, az asztalhoz támaszkodva, s csak akkor változtatta helyzetét, ha vagy a száz perczent emlegetése, vagy az üzlet szó, vagy más efféle megfélemezése az öreg asszonyságnak, fölbosszantotta, mikor néhány lépést tett a szobában s lekapta fejről bársony sipkáját. Atlasz úr könnyen megharagudott nejeire, ha nem volt vele megelégedve, de épen olyan könnyen kiengesztelődött, s az efféle házi viharok soha sem tartottak tovább egy-két percznél. A névnapi meglepetés kérdésében is szépen megegyeztek s Atlasz úr a teljes összhang jeléül épen megveregette neje vállán a nagykendő-csomagot, a mi hosszú idő óta a gyöngédség legmagasabb kifejezése volt köztök - midőn az öreg asszonyság örömtől reszkető kézzel az udvarra mutatott,

honnan kocsizörgés, ostorpattogás hangzott föl és hangos gágogás, melylyel a ludak szétrebbentek a bevágató lovak elől.

- Megjött Sándor! - kiáltott az öreg asszonyság, reszketve és fölindultan. - Ő hajtja a lovakat, olyan szépen tud hajtani, akár a gróf parádés kocsisa. Most leugrik a bakról... jaj! majd megijedtem, azt hittem, eltaposta a búbos fehér tyúkot... de csak mellé ugrott... ügyes fiú, mindenben ügyes és finom.

- Hol van? - kérde Atlasz úr, az ablakhoz lépve.

- Ott ni! - kiáltott lelkesülten neje - most oda dobja a gyeplőt a kocsisnak és a kastély felé siet. Milyen egyenesen tartja magát! Oh Istenem! mily öröm! talán hozzánk jó?

- Előbb más ruhát vesz és lemossa magáról az uti port, - oktatá nejét Atlasz úr, jóakaró fensőséggel.

- De lépteket hallok a tornáczon, - mondá idegesen az öreg asszonyság, - egyenesen ide jó; tudja, hogy anyjához az uti ruhájában is eljőhet.

Az ajtó csakugyan megnyílt, de nem Sándor lépett a szobába. Az inas volt, zsinóros dolmányban, hetyke bajuszszal és bizalmas tekintettel.

Köszöntés nélkül, a tisztelet legcsekélyebb jele nélkül lépett Atlasz úr mellé s úgy foghegyről oda vetette, hogy

itt van Cserepes András a birkabőrökkel és kérdezteti, hogy mikor adhatja át.

Az öreg asszonyság fejét csóválta s ijedten és szemrehányólag nézett férjére.

- Ej! ej! már megint? - mondá félénken. - Ha Sándor megtudná! Tudod, mennyire haragszik az ilyen alsórendű... izé... Üzletet akart mondani, de eszébe jutott férjének tilalma, mely egyszer mindenkorra száműzte szótárából az üzletet, s azért hirtelenében így egészítette ki gondolatát: - tudod, mennyire haragszik az ilyen alsórendű Isten áldásáért.

- Hát mit tegyek? - dörmögött Atlasz úr kissé zavartan, mint a tetten ért rossz gyerek - csak kell a magam számára is valami mulatságról gondoskodnom?

Tudod, hogy nem a nyereségért teszem; néha vesztek is rajta, ezek a parasztok ravaszabbak és kitanultabbak, mint a magunk fajtája; de nekem ez multság, élvezet, gyönyörűség, és nekem is szabad mulatnom, ha már ennyire meggazdagodtam.

- Ebben igazad van; de hiába, Sándor megtiltotta; azt mondja, elrontja tekintélyünket a parasztok előtt, - mondá az öreg asszonyság, kinek szokatlan bátorságot adott az, hogy fia nevében s mintegy az ő tekintélyével beszélt.

- Eh! - mondá Atlasz úr még mindig zavartan és feszengve,
- Sándornak sem kell mindent tudni, a mi a ház körül

történik; te sem tudtad volna meg, ha ez az ostoba János nem jön ide fecsegni.

- Vigyázz, meghallja, - suttogott az öreg asszonyság aggódva.

- Hát aztán? Hiszen ő csak egy inas, - felelt Atlasz úr lenézőleg, de azért mégis egy gyors fürkésző pillantást vetett megvetésének tárgya felé, ki az asztalhoz támaszkodva, keresztbe vetett lábakkal állt e beszélgetés alatt, közömbös, részvétlen arczczal, halkan füttyörészve és fényes csizmájának hegyes orrára szegezve szemét.

- Hallja maga János, - mondá Atlasz úr hozzá fordulva, - menjen ahhoz a Cserepeshez és mondja meg neki, hogy várjon a juhásznál és lóduljon a kastélyból azokkal a bűdös birkabőrökkel. Érti? És ha magának máskor dolga lesz velem, négyszem közt végezze el, érti?

- Értem no, hogy ne érteném? - felelt nyugodtan János és kifordult a szobából, megint köszöntés nélkül, de egy bizalmas, egyetértő pillantást vetve gazdájára, kinél sokkal többre tartotta magát, ámbár kenyerét ette és libériáját viselte. Atlasz úr pedig még a régi időkben úgy hozzá szokott a sujtásos cselédek arisztokratikus lenézéséhez, hogy most sem ütközött meg rajta, mikor a saját cselédjétől tapasztalta.

Alig zárult be az ajtó János mögött s alig hangzottak el a tornáczon hetyke lépései, Atlasz úr még magához sem tért egészen zavarából s ki sem fejthette álláspontját felesége előtt, ki ily véletlenül rajtakapta a tilos birkabőr-

kereskedésen, midőn a tornáczon újra közeledő léptek zaja hallatszott s az öreg asszonyság sugárzó arczán világosan látszott, hogy megismerte fia lépteit.

Csinos fiatal ember lépett a szobába. Napsütött arczán meglátszott a jó falusi levegő pirosító hatása. Bajusza hegyesre volt pödörve, haját homlokára fésülte, fekete körszakálla göndör volt és fényes. Széles vállán, domború mellén, izmos tagjain megfeszült a szürke uti öltöny; mozdulataiban volt ugyan némi nehézkesség és szögletesség, de látszott az igyekezet, hogy délczeg és előkelő akar lenni, s annyi bizonyos, hogy a két öreg szemében, kikhez most a szobába lépett, ő volt a férfiúi szépség, erő és egészség eszménye és mintaképe.

Kezet csókolt anyjának, aztán apjának, s mielőtt ezek elragadtatásukból magukhoz térhettek volna, egy nagy papírcsomagot tett az öreg asszonyság ölébe, tele a legfinomabb czukros gesztenyével. Ez volt az egyetlen és legfőbb nyalánkság, melyről Rozália asszonyság már gyermekkorában álmodozott, mely után titkon és hiába epedett, mikor a kezdő és törekvő Atlasz Samu fiatal felesége volt s a melyet csak késő öregségében ért el, mikor már meggazdagodtak s megengedhettek maguknak efféle fényűzést.

- Milyen jó fiú vagy te, Sándor, - kiáltott az öreg asszonyság csillogó szemekkel, kinyitva a papírcsomagot s mohó gyönyörrel ízelve édes tartalmát. - Tudod, mit szeretek és soha sem feledkezel meg szegény öreg anyádról. Ha téged sem áld meg az Isten, akkor nincs igazság az égben... Milyen édes, milyen finom! látszik,

hogy a városban készült! soha életemben nem ettem ilyen finomságot.

Megkínálta férjét is, de Atlasz úr nem volt barátja az édességnek; jóakaró mosolylyal visszatolta a papircsomagot s csak arra intette feleségét, hogy el ne rontsa megint gyomrát a sok édességgel, mint az utolsó sátoros ünnepen, mikor két hétig sínlette a czukros gesztenye mértéktelen élvezetét.

- No Sándor, - folytatá aztán fiához fordulva, ki ezalatt közel anyjához az asztal szélére ült, maga alá húzva egyik lábát s a másikat könnyedén lóbázva a levegőben, - no fiam, szerencsével jártál a városban?

- Szerencsével, - felelt Sándor.

- Láttad a püspököt, beszéltél vele? - kérdé mohón az öreg asszonyosság.

- Nem.

- Micsoda! - kiáltott fellobbanva Atlasz úr. - Talán nem bocsátott maga elé? Talán nem akart elfogadni? Hát nem tudja, hogy keresztyén vagy, hogy patrónus vagy és hogy te magad tartasz ki egy egész papot? Nagyszerű! És még el sem akar téged fogadni, mikor tisztelegni mégysz hozzá?

- Azt szeretném látni, hogy ne fogadjon el, mikor én bejelentetem magamat nála, - mondá Sándor, úgy az asztalra ütve öklével, hogy édes anyja ijedtében egyszerre

lenyelt egy egész czukros gesztenyét. - Mindjárt felfüggesztem a plébánosunk fizetését és egy krajczárt sem adnék többet a templomra. Ezt meg is mondtam a püspök titkárjának, mikor a huszár avval a hírrel jött, hogy a püspök nem fogadhat el.

- Hát még sem akart elfogadni! - kiáltott Atlasz úr nagy méltatlankodással. - Nem fogadni el egy Atlasz Sándort! Ki az a püspök, mi az a püspök? A püspök is csak olyan pap, mint a többi, csak hogy több pénze van és vörös ruhában jár. Nagyszerű!

- Nem fogadhatott el, mert nagy beteg, - mondá Sándor csillapítólag.

- Ez már más, - jegyzé meg Atlasz úr megnyugodva. - Miért nem mondtad ezt mindjárt?

- Szegény püspök! - mondá részvéttel az öreg asszonyság.
- Mi baja van?

- Valami nagy és veszedelmes nyavalya bánthatja, mert a püspöki titkár nagyokat sóhajtott és fölforgatta szemeit. Különbén igen szépen és udvariasan, lehet mondani, alázatosan beszélt velem. Azt mondta, hogy: ő excellentiája végzetlenül sajnálja és ezer bocsánatot kér, hogy személyesen nem fogadhatja el nagyságodat...

- Kedves és finom ember ez a püspöki titkár - szólt közbe Atlasz úr elégedetten.

- Selyem reverendát és lakkczipőt visel, - egészíté ki Sándor a személyleírást. - Azt mondta hát, hogy ő excellentiája ezer bocsánatot kér, de betegsége miatt nem lehet hozzám szerencséje s majd a püspöki helyettes, a nagyprépost fogja elintézni ügyemet. Maga a titkár vezetett hozzá.

- A nagyprépost is főpap? - kérdé Atlasz úr.

- Mindjárt a püspök után következik; de neki csak a gombjai vörösek, nem az egész reverendája.

- Ez is nagyon szép viselet, - jegyzé meg az öreg asszonyság.

- Mennyi jövedelme van? - kérdé Atlasz úr.

- Azt mondják, fölmege vagy huszonnégyezer forintra.

- Finom úr lehet. És hogy fogadott téged?

- A lehető legnagyobb tisztelettel. Kezet fogtunk és egymás mellé ültünk a pamlagra. A nagyprépost engem nagyságos úrnak szólított, én őt méltóságos úrnak; a titkár már előre figyelmeztetett, hogy meg kell méltóságozni, mert címzetes püspök.

- Nagyszerű! És kezet fogott veled?

- Meghiszem azt. Mikor elmondtam neki, hogy a templomunkat újra építtetem és egy szép nagy oltárképet festetek, megfogta mind a két kezével a kezemet és el sem

bocsátotta többé. Azt mondta, hogy példát adok a többi kegyuraknak és az Isten meg fog áldani nagylelkűségemért.

- Művelt ember a nagyprépost úr, - jegyzé meg az öreg asszonyság megindultan és könnyes szemekkel.

- Azután elmondtam neki, hogy a templom helyreállítását nemsokára befejezzük; az oltárkép is elkészült, és szeretném a templomot a búcsúkor, Sándor napján fölszenteltetni, mert az oltárkép is szent Sándort ábrázolja...

- Volt szent Sándor? - kérdé Atlasz úr büszkén.

- Több is, a mint a papunk mondja. Az egyik püspök, a másik pápa.

- A mienk legyen a pápa, - monda Atlasz úr elégedetten. - Ez nagyobb úr. És mit felelt a nagyprépost? Kérdezte, mennyibe került a templom és a kép?

- Nem kérdezte, de én megmondtam. Megszorította a kezemet, s ismét azt állította, hogy az Isten meg fog áldani. Ekkor előadtam kérésemet, hogy szeretném, ha a templomszentelésre ő maga jönne el hozzánk és vendégünk lenne. Nagyon megtisztelve érezte magát és bizonyosan eljött volna, de agg kora és hivatalos teendőinek halmaza nem engedi, hogy eltávozzék hazulról; hanem megígérte, hogy egy kanonok minden esetre el fog hozzánk jönni e nagy ünnepre.

- Ez is nagy pap? - kérde Atlasz úr.

- A derekán és a nyakán vörös a ruhája és nagyságos úrnak szólítják. Az, a ki hozzánk fog jönni - mert többen vannak - még püspöksüveget is viselhet.

- A vörös selyem bútoros szobába fogjuk szállásolni, - monda Atlasz úr elégedetten. - Úgy látszik, ezt a színt legjobban szeretik a papok. Ebédre franczia pezsgőt iszunk. Hát aztán mi történt?

- A nagyprépost meghívott ebédre.

- Hallod asszony? - kiáltott Atlasz úr, büszkén neje felé fordulva. - Sándor a nagyprépostnál ebédelt.

- Hány tál étel volt? - kérde az öreg asszonyság ragyogó tekintettel.

- Nem olvastam meg, de nagyon sok volt, - felelt Sándor.

- A nagyprépost ebéd alatt toastot mondott rám és mindnyájan koccintottak velem.

- Franczia pezsgővel? - kérde Atlasz úr elragadtatva.

- Nem volt pezsgő.

- Nálunk lesz, franczia, - monda Atlasz úr büszkén. - Kár, hogy az öreg nagyprépost nem jöhet ki; de egy kanonok, az is csak valami. Az egész környék uri családjait meghívjuk. Szép nap lesz, szép ünnep.

- A legjobb ünnep a világon, - tette hozzá az öreg asszony, - Sándor nevénapja.

- Így ám, Sándor nevénapja, - folytatta Atlasz úr, egyetértő kacintást vetve feleségére. - És Sándor nem is tudja, mi vár rá ezen a napon.

- Nagy meglepetések - mondta mosolyogva az öreg asszony.

- Csitt! ki ne fecseged előre! - kiáltott jókedvűen Atlasz úr.
- Akkor már nem lesz meglepetés a meglepetés. Minek teszed kíváncsivá ezt a fiút? Nézd, már most is olyan kíváncsi, hogy utoljára is el kell neki árulnunk az egész meglepetést.

- Nem vagyok én kíváncsi egy cseppet sem, - mondta Sándor, kissé izgatottan, s helyet cseréltetett lábaival, azt lógatva le, melyet előbb maga alá húzott, s a másikat rakva föl az asztalra. - Nem vagyok én kíváncsi, mert úgy is tudom, hogy ti szerettek engem s azt fogjátok nevem napjára adni, a mi legboldogabbá tesz.

- Jól ismered minket, - mondta Atlasz úr elégedetten. - Azt adjuk, a mi legboldogabbá tesz. Mondjuk meg, hogy mi az?

- Engedjétek inkább, hogy én mondjam meg, - szólt Sándor izgatottan, s most már mind a két lábát lelógatta.

- No hát találd ki, - mondta Atlasz úr csintalanul.

Sándor egy ideig habozott, fölhúzta, lebocsátotta lábait, megpödörte bajuszát, s mintha e férfias dísz érintése egyszerre fölébresztené egész bátorságát, megemberelte magát s így szólt:

- Meg akarok házasodni.

- Hohó! - kiáltott Atlasz úr - ez már igazán meglepetés a mi számunkra.

- Már miért volna meglepetés? - kérde az öreg asszonyság.
- Hát nem arra való a fiatal ember, hogy megházasodjék? Hát ellehet sokáig ily nagy gazdaság asszony nélkül? Hát nem a napokban is arról beszélgettünk, hogy Sándor számára ma-holnap egy jó pártit kell keresnünk?

- Ez épen a bökkenő, - mondá Atlasz úr. - Jó pártit keresni!

- No hát Sándor talált már magának, - mondá az öreg asszonyság felbuzdulva, mint mindig, ha fia érdeke forgott szóban, - és így legalább megkímélt minket a fáradságtól.

- Hiszen, ha jó a párti és megfelel a mi igényeinknek, akkor semmi kifogásom sincs ellene.

- Sándornak sokkal több esze van, hogysem olyan leányra vesse szemét, a ki nem hozzánk való.

- Én is azt hiszem, - mondá Atlasz úr megnyugodva. - De hát miért nem szól? Miért nem mondja meg a leány nevét? Itt ül az asztalon és lógázza a lábát és hagyja, hogy mi a fejünket törjük az ő választottja fölött.

- Hogy szólna, mikor nem engeded szóhoz jutni? -
viszonzá az öreg asszonyság.

- No hát engedem szóhoz jutni, - felelt Atlasz úr,
nadrágzsebébe dugva kezeit és háttal az asztalhoz
támaszkodva. - Mi ugyan más meglepetést készítettünk
neved napjára, de ha neked egy feleség a legkedvesebb
névnapi meglepetés, azt is megszerzem, elég pénzem van
rá. Halljuk hát a nevét!

- Boglár Klára, - felelt Sándor lassan, vontatva és lesütve
szemét apja előtt. De mintha e név kiejtése egyszerre
visszaadta volna bátorságát, hirtelen fölkapta fejét,
leugrott az asztalról s újra hangosan, csaknem daczosan
ismétlé: - Boglár Klára és senki más ezen a világon!

Az öreg Atlasz füléhez tartotta tenyerét, előre nyújtotta a
nyakát s mintha nem bíznék hallásának helyességében,
fölszólítá Sándort, mondja ki még egyszer a leány nevét,
de jó hangosan mondja, mert úgy látszik, mintha a füle
csengett volna s nem hallana elég tisztán.

- Boglár Klára, - ismétlé Sándor harmadszor, apja
kivánsága szerint oly hangosan, hogy az öreg úr hirtelen
befogta mind a két fülét.

- Hallom, hallom! - mondá fejét csóválva és feleségére
tekintve, kinek arczán rémület és szomorúság látszott, -
hallom, de nem tudok hinni a fülemnek. Vagy talán van
több Boglár-család a világon s mi nem ismerjük az igazit?

- Ismeritek, - felelt Sándor.

- Hát ez az? - kiáltott Atlasz úr nagy méltatlankodással. - Szépen vagyunk! Mi itt törjük a fejünket, micsoda meglepetést szerezzünk nevednapjára, és te csinálsz nekünk olyan meglepetést, hogy majd megüt tőle a guta. Boglár Klára! Bah!

- De hát mi kifogásod van ellene? - kérde Sándor.

- Mi kifogásom van ellene? Ez aztán a kérdés! Hallod-e asszony, azt kérdi, mi kifogásom van ellene? Mintha csak nekem volna kifogásom! Mintha te egészen jónak, helyesnek, bölcsnek, hasznosnak tartanád ezt a házasságot! Szólj hát már no, vagy fiad mindjárt ide hozza Boglár Klára kisasszonyt és oda ülteti az öledbe.

- Szólj, anyám, - mondá Sándor, szintén az öreg asszonysághoz fordulva, - te is rosszalod választásomat?

- Istenem, Istenem! - siránkozott az öreg asszonyság, - hogy nekem esik ez a két hatalmas férfi, mintha rászorulnának az én tanácsomra!

- Ez nem felelet, - mondá Atlasz úr mogorván.

- Hiszen, ha az igazat meg kell mondanom, és ha Sándor nem haragszik meg, - folytatá az öreg asszonyság vékony, csaknem csiripelő hangon, - hát annyi bizonyos, hogy én ezt a leányt nem tartom Sándorhoz valónak, és nekem nagyon fáj, igen, én nagyon szomorú vagyok, hogy éppen őt választotta.

- Tessék! magától mondja, nem én tanítottam rá! - kiáltott Atlasz úr diadalmasan. - Még anyád s, a ki jobban fél tőled, mint tőlem, a ki nem is tud gondolkozni a te fejed nélkül, még ő is ellene van e házasságnak. Mit akarsz többet?

- Azt akarom, hogy mondjátok meg tisztán és határozottan, mi kifogástok van ellene?

- Beszélek hát tisztán és határozottan, - mondá Atlasz úr. - Az a kifogásom van ellene, hogy koldus.

- Miért nem volt ez a kifogásod akkor, mikor Szádváry elvette nénémet? Az is koldus volt.

- Nagyszerű! - kiáltott Atlasz úr, a legőszintébb bámulattal csapva össze tenyereit, - még azt kérdi, miért nem volt kifogásom Szádváry ellen? Azért, mert Szádváry egy gróf és a leányomat grófnévá tette. Ez nagy dolog, ezért lehet sok pénzt adni, a mi nem pazarlás, hanem bölcs befektetés. De micsoda a te Boglár Klárád? Az apja még nem is gentry, nem is nemesember, hanem egy vén korhely, a ki mindig a mások pénzén játszotta a gavallért.

- Nem az apját akarom én elvenni, hanem a leányt.

- Ez egy rossz viccz, a mit én már százszor hallottam, de most nem nevetek rajta. Nem az apját akarod elvenni? De bizony azt is el fogod venni. Azt hiszed, a leánya elhagyja az apját? Neked kell eltartanod őt is, s a mint ismerem a vén ganefet, többbe fog kerülni, mint egy asszony.

- Atyám, ne feledkezzél meg magadról, - szólt Sándor fölpattanva.

- Csak úgy véletlenül szaladt ki a számon az a ganef szó, - mentegetőzött Atlasz úr megszégyenülve. - Tudod, hogy nem szoktam ilyen közönséges szavakat használni, de most fel voltam hevülve és nem tudtam, mit mondok. Te vagy az oka, minek bosszantottál úgy fel azzal a Boglár Klárával? - folytatá ismét beledolgozva magát előbbi haragos hangulatába, melyből egy pillanatra kivette megszégyenülése és mentegetőzése.

De Sándor sem hagyta magát. Észrevette a pillanatra födetlenül hagyott gyöngé oldalt s igyekezett azon ellenfeléhez férközni.

- Akárhogy föl van valaki hevülve, ha uri ember és a művelt osztályhoz tartozik, soha sem használhat oly szavakat, melyek ki vannak zárva a jó társaságból. Mit mondana a nagyprépost vagy a kanonok, ha kijönne hozzánk s ilyen kifejezést hallana tőled?

Atlasz úrnak elevenére tapintott e kérdés, az öreg asszonyoságon meg hideg borzadály futott végig e szörnyű lehetőség pusztá föltevésére is. Sándor érezte az előnyt, melyet atyja pillanatnyi megfélemezése által nyert s nem hagyta kisiklani keze közül.

- Akármint gondolkozol az öreg Boglár Kálmánról - folytatá neki hevülve - azt nem tagadhatod, hogy előkelő, finom, uri modora van s helyet foglalhat bármily társaságban. Hát még a leánya! Nincs az a grófnő a